

BAB I BUBUKA

1.1 Kasang Tukang

Layung mangrupa salasahiji buku kumpulan carita pondok karya Aam Amilia. *Layung* téh minangka buku Aam Amilia nu ka-19. Dina unggal karya tangtuna miboga ajén-ajén kahirupan sarta ngabahas kumaha waé kajadian-kajadian nu aya jeung hirup di masarakat sarta moal bisa dileupaskeun tina kasang tukang kahirupan pangarangna. Buku kumpulan carita pondok *Layung* mimiti diterbitkeun ku Pustaka Amaldi dina bulan Nopémber, taun 2008. Jumlah kaca ieu kumpulan carita pondok aya 84 kaca sarta ngawengku sapuluh judul carita pondok nyaéta “Dina Tungtung Beurang” ditulis dina taun 2007, “Hujan Raat Kasorénakeun” ditulis dina taun 2007, “Isukan Poé Lebaran” ditulis dina taun 2007, “Ki Sobat jeung Ki Sobat” ditulis dina taun 2008, “Kupat Keur Lebaran” ditulis taun 2005 sarta ieu carita pondok kungsi dilélér hadiah LBSS taun 2006, “Lagu Téh Wirahmaan Deui” ditulis taun 2008, “Lawon Bodas” ditulis taun 2004, “Layung” ditulis dina taun 2004, “Panonpoé Tunggang Gunung” ditulis taun 2005, jeung carita “Tatangga” ditulis taun 2006 (Amilia, 2010).

Aam Amilia, salasaurang pangarang Sunda nu kawilang produktif sarta boga ketak dina kasusasteraan Sunda. Gumelar di Bandung, 21 Désémber 1946. Aam Amilia kungsi kuliah di Fakultas Hukum Universitas Padjajaran (UNPAD). Mimiti nulis ti taun 1960-an, nepi ayeuna geus ngahasilkeun ratusan karya sastra wangun carita pondok, dua belas novél, puluhan buku dina basa Sunda jeung basa Indonésia. Kungsi jadi wartawan jeung rédaktur majalah *Manglé*, *Hanjuang*, koran *Sipatahoenan*, tabloid *Galura*, tabloid *Kudjang*, koran *Sunda*, sarta anjeunna wartawati Pikiran Rakyat. Aam Amilia mangrupa salasahiji nu milu marajian diadegkeunna Patrem (Paguyuban Pangarang Wanoja Sunda) jeung Majalah *Sunda Rumaja Sora*. Salian ti éta, nepi ka kiwari anjeunna aktif ngasuh rubrik *Sekelumit Romantika Kehidupan* dina Harian Umum Pikiran Rakyat. Aam Amalia ogé nu ngadegkeun jeung ngaping di Panglawungan 13, nu mangrupa paguyuban pikeun nu hayang diajar nulis karya sastra Sunda hususna dina wangun carita pondok. Alatan réa pangarang ngora nu diaping ku Aam Amilia, anjeunna meunang jujuluk “Ibu Sastrawan Sunda” (Purba, 2014, Tribun Jabar).

Patali jeung ketakna salila ieu dina kasusasteraan Sunda, Aam amilia kungsi dilélér layang pangajén, di antarana Hadiah Sastra *Manglé*, Piagam Moh. Ambri (PPSS), LBSS, IKAPI Jawa Barat, Majalah *Zaman* jeung Majalah *Sarinah*. Isnendes (2010, kc. 120) nétélakeun yén Aam Amilia mangrupa pangarang nu rancagé jeung motékar dina niténan *fenomena ketimpangan sosial* dina unggal carita nu ditulisna. Aam Amilia diklasifikasikeun minangka pewaris budaya Sunda sabab ketakna salila ieu jadi pangarang Sunda nu konsistén ngamumulé budaya Sunda, ieu hal ditétélakeun ku Susanti, spk (2013, kc. 20). Ditilik tina ketakna di dunya kasusasteraan Sunda, organisasi, kolomnis, jeung jurnalistik tangtu loba pangalaman kahirupanna nu kaalaman sacara pribadi jeung nu katénjo ku Aam Amilia, nu satuluyna diébréhkeun dina wangun karya sastra nu nitipkeun ajén-ajén kahirupan dina unggal tulisanana.

Tulisan-tulisan Aam Amilia geus loba dijadikeun objék panalungtikan boh widang kabasaan boh kasusasteraan. Salian tulisanna remen dijadikeun objék panalungtikan, salasahiji karyana nu judulna *Sanggeus Halimun Peuray* nu medal dina majalah *Manglé* taun 1970 téh, diékranisasi jadi karya film (Pratiwi, 2020).

Karya sastra mangrupa wujud karya nu diciptakeun ku panulis dibarengan ku pangalaman sapopoé nu kungsi kaalaman sacara pribadi boh kajadian nu katénjo ku panulis boh dibarengan ku daya imajinasi minangka prosés kréatif panulis. Nurutkeun Umry jeung Winarti (2015, kc.10) karya sastra mangrupa hasil polémik dina sajeroning batin panulis nu ilaharna kajadian dina tulisan jeung lisan nu dicokot tina kahirupan masarakat sabudeureunna. Saluyu jeung kamandang Umry jeung Winarti, loba karya sastra nu dianggap ku masarakat minangka karya nu sipatna nyata, sarta miboga kamandang yén karya sastra mangrupa gambaran dunya nyata nu wujudna tulisan, sabab alur carita nu ditémbongkeun sarimbag jeung carita saenyana nu aya di kahirupan masarakat.

Dina kahirupan masarakat tangtu moal leupas tina interaksi sosial jeung sosialisasi unggal individu jeung kelompok nu hirup di hiji tempat atawa lingkungan. Interaksi sosial mangrupa prosés sosial ngeunaan kumaha cara komunikasi atawa aksi jeung timbal balik nu bisa katitén upama unggal individu atawa kelompok sosial silih patepung, nangtukeun sistem jeung hubungan sosial (Soekanto, 2009, kc. 78). Dina interaksi sosial sok kapanggih waé bangbaluh jeung

hahalang sabab dina unggal individu atawa kelompok miboga paham nu béda, kahayang jeung pangabutuh dina ngahontal hiji udagan nu ngabalukarkeun ayana masalah sosial. Dina nyanghareupan pasualan-pasualan jeung kajadian sosial butuh tindakan sosial nu disebut aspék sosial.

Para panulis nyawang pasualan-pasualan jeung kajadian sosial minangka wadah pikeun nepikeun gagasan, ideu, kamandang nu digelarkeun dina rupa-rupa wangun sastra, di antarana puisi, prosa, jeung naskah drama ngaliwatan pakakas basa nu salawasna napak sakumna ajén kahirupan, ieu hal ditétélakeun ku Iskandarwasid (dina Isnendes 2010, kc. 6). Patali jeung média komunikasi nu digunakeun, Sudaryat (2014, kc.19) nétélakeun yén basa mangrupa alat komunikasi rasa atawa ideu nu dipaké minangka sora jeung tanda nu konvénsional atawa museur kana harti nu dicangkem. Nurutkeun Jurij Lotman (dina Isnendes, 2010, kc. 6) basa minangka sistem pangwangun kahiji dina kahirupan sapopoé (*primary modelling system*), salian basa aya ogé sastra minangka sistem nu kadua (*secondary modelling system*). Basa jeung sastra mangrupa hal nu teu bisa dipisahkeun. Sabab poténsi basa nu ngaronjat hususna tina jihat ma'na aya dina sastra. Disebut pangwangun kadua, sabab basa-basa nu aya dina sastra miboga harti atawa makna nu teu saujuratna. Sastra minangka sistem kadua sabada basa, miboga konsép mangpaat nu ditepikeun ku Horace atawa Horatius (dina Isnendes, 2010, kc. 12-13), nyaéta *utile* nu hartina miboga ajén mangpaat jeung *dulce* nu miboga ajén kaéndahan. Sawatara guna sastra ditepikeun ku para ahli, bisa dicindekkeun yén guna sastra téh salaku panglipur haté, pakakas komunikasi papada manusa, pangwangun ajén kamanusaan, jeung pakakas nuluykeun tradisi saméméhna jeung révitalisasi budaya.

Naskah “Sanghyang Siksa Kandang Karesian” nu aya dina taun 1518 M, jadi bukti nu kuat jeung cecekelan dina ngajawab ayana sastra Sunda saméméh abad ka-16 (Ruhaliah, 2017, kc. 8). Sastra Sunda diklasifikasi jadi sababaraha kelompok nyaéta dumasar kana wangun, warna, jeung wanda. Wangun sastra Sunda kabagi jadi tilu rupa nyaéta puisi, prosa, jeung drama. Objék dina ieu panalungtikan mangrupa salasahiji wangun prosa, nyaéta carita pondok.

Carita pondok mangrupa wangun sastra Sunda dina prosa, dumasar warnana carita pondok téh karya sastra Sunda warna anyar atawa modérn nu eusi caritaanna

ogé napak dina alam kahirupan kiwari, sumebar dina wangun tulisan, galur caritana rélatif basajan jeung caritaanana museur kana hiji kajadian (Isnendes, 2010, kc. 29). Nurutkeun Ruhaliah (2017, kc. 73-74), karangan carita pondok upama ditilik tina jihat eusina kaasup kana sastra sampeuran, sabab ayana sabada sastra Sunda kapangaruhan ku sastra Barat nu dibawa ku bangsa kolonial nu datang ka Indonésia hususna ka tatar Sunda. Alatan manusa Sunda geus beunghar ku sastra Sunda nu asli, dina carita pondok ogé masih kacampuran ku wangun dongéng, contona dina *Dogdog Pangrewong* (1930).

Kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia mibanda pasualan-pasualan sosial nu kompléks nu bisa kapanggih dina kahirupan masarakat. Salian ti éta kumpulan carita pondok *Layung* ngébréhkeun kritik ngeunaan *ketimpangan sosial* dina wengkuan kulawarga, pagawéan, rukun tatangga, nepi ka pamaréntah. Pikeun nganalisis jeung ngadadarkeun ngeunaan eusi kumpulan carita pondok *Layung* bisa dilakukeun ku cara maca karya, diteuleuman kumaha waé ajén-ajén kahirupan masarakat nu aya dina unggal carita sarta mesék struktur caritana, tuluy didésripsikeun.

Péso nu digunakeun dina ieu panalungtikan nyaéta strukturalisme Abrams. Strukturalisme mangrupa hiji ulikan kana karya sastra nu sipatna otonom. Kecap struktur nurutkeun Levi-Strauss (dina Isnendes, spk, 2018, kc. 78) nyaéta hiji sistem nu silih ngalengkepan sarta moal robah upama unsur séjén teu ngalaman parobahan. Nurutkeun Abrams (1981, kc. 37) aya opat sawangan dina nganalisis karya sastra, nyaéta ulikan objéktif, mimétik, éksprésif, jeung ulikan pragmatik. Ulikan objéktif narékahan pikeun ngajéntrékeun patalina antara karya sastra jeung unsur-unsur pangwangunna (struktur). Ulikan mimétik narékahan pikeun nétélakeun patalina antara karya sastra jeung semesta atawa kanyataan. Ulikan éksprésif narékahan pikeun ngadadarkeun patalina antara karya sastra jeung pangarangna atawa ilaharna disebut prosés kréatif pangarang. Pamungkas, aya ulikan pragmatik, dina ieu ulikan dijéntrékeun kamandang pamaca kana karya sastra.

Kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia minangka objék dina ieu panalungtikan dipaluruh ngeunaan aspék sosialna nu dirojong ku cara diguarna unsur intrinsik dina ulikan objéktif jeung aspék mimétik dina ulikan mimétik M.H

Abrams. Alesan ngan dipaluruh ngaliwatan ulikan objéktif jeung mimétikna, lantaran objék dina ieu panalungtikan nyampak téma umum nyaéta ngeunaan aspék sosial. Bahasan ngeunaan patalina aspék sosial, karya sastra, jeung masarakat téh aya dina téori sosial sastra. Nurutkeun Anwar (2015, kc. 1), téori sosial sastra mangrupa téori nu leuwih komprehénsif ti batan sosiologi sastra, di mana sastra ditilik dumasar aspék sosial sarta kumaha masarakat ditilik minangka aspék nu mangaruhan kana karya sastra. Dumasar sajarah téori sosial sastra, geus aya bahasan ti jaman Yunani klasik nu nyawalakeun patalina sastra jeung pamikiran sosial ti tilu pamikiran filsuf nu kasohor nyaéta Aristoteles, Socrates, jeung Plato, nu dimimitian ku nempatkeun sastra minangka kamandang mimétik nu spésifik kana réalitas-réalitas nu aya di alam dunya (Anwar, 2015, kc. 1).

Saluyu jeung kamandang Djajasudarma (dina Astuti, 2010, kc. 24) aspék sosial mangrupa cara nilik struktur temporal internal hiji situasi nu bisa mangrupa kaayaan, kajadian, jeung prosés sacara babarengan nu aya di masarakat. Téori ngeunaan aspék sosial nu baris digunakeun dina ieu panalungtikan nyaéta téori Soekanto (2015, kc. 311) nu ngabagi aspék sosial kana lima bagian, nyaéta aspék sosial atikan, aspék sosial agama, aspék sosial ékonomi, aspék sosial politik, jeung aspék sosial moral.

Udagan ieu panalungtikan nyaéta nganalisis ngeunaan aspék sosial dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia, ngagunakeun ulikan objéktif jeung mimétik.

1.2 Rumusan Masalah

Dumasar kana kasang tukang di luhur, rumusan masalah dina ieu panalungtikan saperti ieu di handap:

- 1) Unsur intrinsik (ulikan objéktif Abrams) naon waé nu nyampak dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia?
- 2) Aspék mimétik naon waé nu nyampak dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia?
- 3) Aspék sosial naon waé nu nyampak dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Dumasar rumusan masalah nu geus ditataan di luhur, tujuan umum dina ieu panalungtikan nyaéta pikeun ngarojong kamekaran widang sastra hususna nu ngulik dina unsur intrinsik, aspék mimétik, sarta aspék sosial nu nyampak dina kumpulan carita pondok.

1.3.2 Tujuan Husus

Salian mibanda tujuan umum, panalungtikan ogé miboga tujuan husus nyaéta:

- 1) Nganalisis jeung ngadéskripsikeun unsur intrinsik ngaliwatan ulikan objéktif.
- 2) Nganalisis jeung ngadéskripsikeun karya sastra minangka tiruan tina kahirupan nyata (mimétik) dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia.
- 3) Ngadéskripsikeun aspék sosial nu nyampak dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat tina Segi Teoritis

Ieu panalungtikan mibanda mangpaat téoritis, kayaning:

- 1) Bisa ngeuyeuban dunya paélman sastra, ngamekarkeun élmu pangaweruh dina ngulik karya sastra, umumna keur masarakat. Ku cara medar aspék sosial nu nyampak dina kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia.
- 2) Bisa mekarkeun jeung ngalegaan wawasan ngeunaan kasusasteraan Sunda utamana dina ulikan objéktif, ulikan mimétik, sarta aspék sosial nu nyampak dina karya sastra.

1.4.2 Mangpaat tina Segi Praktis

Ieu panalungtikan mibanda mangpaat praktis, kayaning:

- 1) Pikeun panalungtik, ngajembaran élmu pangaweruh jeung pangalaman dina prosés panalungtikan di widang sastra, hususna, dina ulikan objéktif, mimétik, jeung aspék sosial dina karya kumpulan carita pondok.
- 2) Référénsi pikeun Mahasiswa nu ngalaksanakeun panalungtikan, hususna dina widang sastra.
- 3) Pikeun masarakat, bisa ngajembaran pangaweruh ngeunaan karya sastra hususna kumpulan carita pondok *Layung* karya Aam Amilia tina aspék sosial ngaliwatan ulikan objéktif jeung ulikan mimétik.

1.4.3 Mangpaat tina Segi Isue jeung Aksi Sosial

Mangpaat tina segi isu jeung aksi sosial dina ieu panalungtikan nyaéta méré gambaran ngeunaan analisis strukturalisme Abrams sarta motivasi pikeun panalungtik dina widang sastra Sunda hususna carita pondok.

1.4.4 Mangpaat tina Segi Kawijakan

Mangpaat tina segi kawijakan dina ieu panalungtikan nyaéta ngahudangkeun kasadaran masarakat dina ngajaga jeung ngamumulé hususna dina kasusasteraan Sunda sarta nyokot hikmah jeung ajén kahirupan dina unggal karya keur pieunteungeun dina kahirupanna.

1.5 Sistematika Nulis

Dina ieu skripsi ngawengku 5 bab, nyaéta:

Bab I, ngawengku kasang tukang panalungtikan, rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan, jeung sistematika nulis.

Bab II, medar téori nu aya patalina jeung ieu panalungtikan. Téori-téori nu dipedar di antarana carpon, strukturalisme Abrams (objéktif jeung mimétik), sarta aspék sosial.

Bab III, medar métode nu dipaké dina ieu panalungtikan, nu ngawengku metodé panalungtikan, desain panalungtikan, téhnik panalungtikan, instrumén panalungtikan, data jeung sumber data.

Bab IV, medar hasil panalungtikan nu dilaksanakeun

Bab V, ngawengku kacindekan, implikasi, jeung rékoméndasi.